

ФОНДАЦИЈА АГРО-ЦЕНТАР ЗА ЕДУКАЦИЈА

ПРОГРАМА

за периодот 2011-2015 година

(генерална политика и стратегија)

Јули 2011

ФОРМИРАЊЕ НА АЦЕ

Фондацијата Агро-Центар за Едукација (АЦЕ) е самостојна, невладина и непрофитна организација, основана 2006 година.

Формирана е со цел да придонесе за јакнење на човечките ресурси во Македонија од областа на земјоделството, заштитата на човековата околина и руралниот развој, преку развој на т.н. неформално образование и неговото поврзување со формалното и информалното образование. Промоцијата на овој пристап, како и пристапот на доживотното учење и образованието на возрасни, беше релативно нов пристап во периодот на основање на АЦЕ. Посебно, во делот на земјоделството и руралниот развој.

Од 2010 година, со промена на Законот за здруженија на граѓани и фондации, АЦЕ се реконструира и прилагоди кон новите законски прописи, го промени статутот и продолжи успешно да работи.

АЦЕ ВО ПЕРИОДОТ 2006-2011

Во претходниот петгодишен период АЦЕ си зададе одредени задачи кои со претходната програма (2006-2011) беа дефинирани како:

- Развој на неформалното образование, преку обуки, курсеви и семинари,
- Развој на формалното образование, преку воведување на последипломски студии, и
- Јакнење на капацитетите на АЦЕ како институција и неговиот предавачки и административен кадар

Со задоволство може да се констатира дека трите цели се остварени во изминатиов период, иако треба уште многу да се работи на истите и во иднина. Имено, АЦЕ има имплементирано преку 40 обуки, семинари и курсеви во изминатиов период и е идентификувана како една од најзначајните организации за развојот на неформалното образование во делот на земјоделството и руралниот развој во Македонија, а може слободно да се каже според пристапот кој го применува, и во регионот. Исто така, АЦЕ даде силна поддршка во воведувањето на последипломски студии на Земјоделскиот институт во Скопје од областа на одржливо земјоделство и енологија кои се акредитирани и активни од 2009 година.

АЦЕ во моментот вработува три лица во редовен работен однос и едно лице со привремено вработување. Тоа се Извршниот директор, двајца соработници на проекти и еден административен соработник.

Други прашања кои беа релевантни за програмата 2006-2011, а кои беа секогаш земани во предвид при имплементацијата на програмата се следниве:

- Врската меѓу земјоделската едукација и советодавните услуги
- Користење на локалните човечки ресурси во едукацијата и обуката
- Користење на заеднички програми за едукација на ниво на универзитет
- Соработка со други (западноевропски) програми и методи
- Прилагодување на обуките кон пазарот на трудот и претприемништвото
- Од потребите на јавната администрација до потребите на приватниот сектор
- Односи со регионални и меѓународни организации

Во изминатиот период АЦЕ создаде силни врски со институции кои играат значајна улога во развојот на човечките ресурси во областа на земјоделството и руралниот развој. Да ги одвоиме само позначајните: Агенцијата за поддршка на развојот на земјоделството (АПРЗ) од Битола, Универзитетите од Скопје, Тетово, Битола и Штип, Министерствата за земјоделство, за заштита на човековата околина и за образование, Центрите за стручно образование и обука и за образование на возрасни, Телото за управување со ИПАРД и Агенцијата за финансиска поддршка на земјоделството и руралниот развој (АФПЗРР) и други институции.

Меѓународната соработка е една од најзначајните активности на АЦЕ во изминатиот период. АЦЕ успешно спроведе преку 25 проекти финансиски поддржани од Шведската агенција за развој (СИДА), Владата на Фландрија (Белгија), УНДП, ФАО, Европската комисија преку програмите ТЕМПУС, ФПОБ, како и програмата за доживотно учење – Леонардо да Винчи. АЦЕ создаде мрежа на релевантни партнери од секторот со кои ги одржува контактите многу блиску. На пример, тука се Универзитетите Вагенинген и Ван Хал Ларенштајн од Холандија, Рединг универзитетот од Англија, Шведскиот центар за биодиверзитет од Алнарп, како дел од Универзитетот Упсала, Институтот за земјоделство ИЛВО од Белгија, Руралиа институтот од Финска и многу други. Во регионот соработката се одвиваше со, исто така, голем број организации. Да споменеме само неколку: Институтите Тројан и АБИ од Бугарија, Земјоделскиот институт од Белград, Универзитетите од Белград, Сараево, Бања Лука, Подгорица, Приштина и Тирана, како и многу невладини и владини организации и институции од Балканот.

НОВИ ПРЕДИЗВИЦИ

Македонија како земја – кандидат за членство во ЕУ, од аспект на земјоделската едукација и развој, е во подредена ситуација. Во современо општество, каде што рапидно се менува социјалната и природна околина, земјоделското образование и обуки ја играат клучната улога. АЦЕ треба да одговори на дел од потребите и да даде одговор (преку пример) на тоа какви промени и прилагодувања треба да се направат во структурата, стратегијата и политиката на институциите кои се занимаваат со едукација во областа на земјоделството.

Како дел од формалното образование, досега, едукацијата најчесто се вршеше и сеуште се врши преку специјализираните средни училишта и факултети од областите на земјоделството. Тие се секако значаен сегмент во образованието на луѓето. Но, современите текови произведуваат нови предизвици за институциите кои се занимаваат со земјоделството. После случувањата во 90те години од минатиот век во земјите од Југоисточна Европа, каде што е и Македонија, земји кои се во развој, не се успеа земјоделското образование и обуки да одговорат на реалноста во руралните средини. Програмите и методите кои се развиени, не се применливи во сите транзициони земји на посебните потреби на земјоделците како и на пазарот на работна сила во целина.

Што се однесува до неформалното образование, обуките, курсевите и семинарите, најчесто во изминативе години се вршеа како дел од програмите на домашните и меѓународните невладини организации кои пак самите си воспоставуваа курикулуми и начини на спроведување на обуките. Тие секако одиграа и играат значајна улога во делот на неформалното образование, но со слаб континуитет.

Во повеќето од овие земји исто така, јавниот сектор порано ги апсорбираше поголемиот дел од стручните кадри од земјоделството. Во денешни услови тоа повеќе не е случај. Овие кадри се соочуваат со огромни тешкотии при вработувањето. Нивното образование не е ориентирано кон потребите на се пософистицираниот комерцијален сектор. Уништувањето на човековата околина, големите промени во научното и техничкото знаење, променетата улога на жената во општеството, како и маргинализацијата на земјоделството и руралниот живот, улогата на локалната самоуправа, се предизвиците на едукацијата во земјоделството.

Фактори кои влијаат на едукацијата во земјоделството на сите нивоа се:

- Урбаната експанзија и маргинализацијата на земјоделството и руралниот сектор
- Зголемувањето на популацијата во светски рамки и потребата од вклучувањето на овие прашања во курикулумите за земјоделска едукација
- Голем прогрес на науките и техничките промени
- Подобри можности за вработување
- Зголемена улогата на родовите односи (жената во земјоделството)
- Зголемена улогата на заштитата на човековата околина

- Потребата да се ревидира едукацијата на советодавните услуги (луѓето кои директно работата со земјоделците), во смисла на нивното знаење, вештитни и ставови за развојните потреби

ГЛАВНИ ПРЕДИЗВИЦИ

Главните развојни предизвици на Македонија во делот на земјоделството, а воедно и стопанството се: прилагодување кон пазарните принципи, оддржливиот развој, заштитата на природната средина и руралниот развој, како и прилагодување кон политиките на Европската Унија во оваа област, а пред се, Заедничката земјоделска политика на ЕУ. Решавањето на овие проблеми претставува клуч за надеж и изградба на конкурентно општество во областите кои се споменати. Македонија во 2007 година ја донесе Програмата за развој на земјоделството и руралниот развој 2007-2013, како и Законот за развој на земјоделството и руралниот развој (2010). Во овие документи се опфатени сите главни предизвици и регулирање на односите. Имплементацијата на едукацијата во овој сектор е опфатена исто така.

АЦЕ е вклучено во подготовката на посебната мерка на ИПАРД програмата која се нарекува „унапредување на обуките“. Еден од главните предизвици за АЦЕ е вклучувањето во оваа мерка која ќе влијае не само на образованието во земјоделството, туку и на самата оддржливост на АЦЕ како организација..

МОДАЛИТЕТИ

Градење на курикулуми за обуки

Новите научни сознанија во сферата на биотехнологијата, компјутерската технологија и комуникациите дозволуваат пократки периоди на прифаќање на современите технологии. Во глобалната економија, преработката на земјоделските производи, складирањето и маркетингот се аспекти кои се од огромно значење за земјоделските производители, а самото тоа и за едукацијата во областа на земјоделството. Земјоделското образование и обуки треба да ги земат в предвид овие нови предмети на едукативниот процес и нивното социо-економско значење. Исто така, од не помало значење е зголемената грижа за заштитата на човековата околина и заштитата на природните ресурси (биодиверзитетот) како теми за настава по предмети како: заштита на растенијата и интегрирано управување со штетници, рационална употреба на ѓубрива и сл. Учесниците на обуките мораат да поседуваат знаење, вештини и однос кон одржливиот земјоделски и рурален развој.

АЦЕ ќе се погрижи во наредниот период да овозможи континуирани едукативни услуги од аспект на неформалното образование, континуираната едукација и образованието на возрасни.

Оттука, неколку групи на обуки можат да се предвидат како клучни за градење на соодветни курикулуми и имплементација на обуки:

1. Курикулуми и обуки за современи технологии на земјоделско производство;
2. Курикулуми и обуки поврзани со претприемништвото во земјоделството и руралниот сектор;
3. Курикулуми и обуки поврзани со заштита на човековата околина и природните ресурси (биодиверзитет);
4. Курикулуми и обуки поврзани со руралниот развој (рурална економија, рурална социологија, рурална екологија и рурален развоен менаџмент)

Врска помеѓу едукацијата и истражувањето и советодавните услуги

Со само неколку мали исклучоци, во Македонија, врската меѓу образовните институции и земјоделските истражувачки сервиси е, советодавните услуги, е неадекватна. Ова е резултат на разграничувањето на истражувањето и едукацијата. Градењето на врските е една од значајните задачи на оваа програма. АЦЕ ќе продолжи континуирано да се справува со овој предизвик и во наредниот програмски период.

Рурален развој

Проблемите со кои се соочуваме, а кои се релевантни на земјоделското образование и руралниот развој, сублимирано може да се претстават на следниов начин:

- Локалните потреби и проблеми не се земаат во предвид;
- Категории, како ситни земјоделци, жени земјоделци и слични се пренабрегнати;
- Идните корисници не се инволвирани во дефинирањето на целите и програмите;
- Многу се слаби врските помеѓу земјоделските институции и социо-економската и културна средина.

Препораки за наредниот период и интеракција со руралната средина се следниве:

- Создавање на единици за пристап до едукативни програми и обуки, кои ќе превземаат континуирани истражувања за потребите и можностите за вработување;
- Вклучување на доволен број претставници на земјоделските фирми и руралните заедници во управувачките тела на институциите за едукација и обука;
- Користење на надворешни лица за наставните активности;
- Воспоставување на континуирани едукативни услуги;
- Активно учество во истражувањата и советодавните активности.

Градењето на капацитетот на АЦЕ како институција

Во наредниот период еден од клучните предизвици за АЦЕ како организација е нејзината оддржливост. Имено, во изминатиот период, АЦЕ целиот капацитет го посветуваше на изнаоѓање, подготовка и имплементација на проекти финансирани најчесто однадвор. Иако

овој пристап даваше одредени резултати, сепак не е доволен и помалку ризичен за понатамошно успешно работење на АЦЕ. Секако и понатаму проектите ќе бидат значаен и клучен дел од активностите на АЦЕ, но сега е потребна и диверзификација на потенцијалните приходи. Видливи сфери на делување се: давање на услуги на континуирана едукација (обуки) и давање на услуги на сместување и престој на посетители на курсеви и останати.

За таа цел потребно е дополнително инвестирање во човечки ресурси и инфраструктура (објекти за сместување и училници).

ВИЗИЈАТА И МЕСТОТО НА АЦЕ (2011-2015)

ВИЗИЈА

АЦЕ и во наредниот период не ја менува својата визија и мисија.

Визија - АЦЕ е синионим за развој на човекови ресурси во земјоделството, производство на храна, заштитата на човековата околина и рурален земјоделски развој во Македонија и регионот.

Мисија - Услугите во образованието на АЦЕ ги задоволуваат потребите на фармерите, специјалистите, раководителите во индустриите, политиката, администрацијата и невладиниот сектор во Македонија и регионот во областа на земјоделството, производството на храна, заштитата на човековата околина и руралниот развој.

МЕСТОТО НА АЦЕ

Во Македонија (а и во регионот) не постои специјализиран центар за неформално образование, а во исто време и длабоко поврзан со научно-истражувачката работа и со формалниот едукативен сектор (Средните училишта и Универзитетите) со капацитет за сместување на посетителите на курсевите.

Искуството во Македонија кажува дека е многу тешко да се инволвира бизнисот во развој на хумани ресурси. Владата, односно надлежните министерства, исто така, обезбедуваат многу малку средства од буџетот за развој на човековите ресурси. Од друга страна, во Македонија се спроведуваат програми кои во земјоделството најчесто се финансирани од странски развојни агенции, кои ја имаат таа улога на финансирање на градењето на капацитетите на луѓето инволвирани во земјоделството. Овие нивни активности, иако недоволно координирани, имаат значајно влијание во развојот на човековите ресурси. Слабата страна на овие активности на обучување на целните групи на одделните програми е тоа што со завршување на проектите, завршуваат и активностите и не постои врска со луѓето кои се обучувани и како тие понатаму се развиваат. Улогата на АЦЕ, во периодот што следува е практично, да ги понуди сопствените услуги во прво време на овие (странски) програми,

воедно зајакнувајќи ги капацитетите на сопствениот кадар, а секако и понатамошно пренесување на знаењата на кои им се директно наменети. Понатаму, програмите на АЦЕ би користеле и средства од програмите за развој на Владата (ИПАРД), а кога ќе се создадат услови и од бизнис секторот.

Општата цел на Фондацијата АЦЕ е развој на земјоделството во Македонија и регионот, преку јакнење на човековите ресурси, засновано на неформалната и формалната едукација.

Оваа цел значи дека Фондацијата АЦЕ ќе го јакне влијанието на едукацијата во развојот на оддржливото земјоделство, заштитата на животната средина и руралниот развој, преку имплементација на современи курикулуми во неформалното и формалното образование.

АЦЕ своите активности во едукацијата ќе ги извршува во три насоки:

- Развој на неформално образование (обуки, курсеви, семинари и слично).
- Имплементација на проекти од секторот земјоделство, заштита на човековата околина, биодиверзитетот и руралниот развој,
- Давање услуги на обука, сместување и престој.

Поаѓајќи од општата цел, АЦЕ дефинира повеќе задачи:

1. Да обезбеди еднаков пристап до едукацијата на земјоделците, менаџерите во индустријата, државните службеници и службениците во локалната самоуправа, претприемачите, советодавните служби во земјоделството, експертите од приватниот и невладиниот сектор, студентите, кадарот на АЦЕ, посебно, но не исклучиво, од руралните подрачја,
2. Да гради врски меѓу образованието и истражувањето, со поттикнување на механизми кои се иновативни и апликативни,
3. Да ги поддржува локалните човекови ресурси во едукацијата и обуките,
4. Да промовира експанзија на бројот на корисниците,
5. Да ги користи програмите за едукација на ниво на универзитети и други образовни институции во земјата и странство,
6. Да ги прилагоди програмите за едукација на потребите на пазарот на трудот, на јавната администрација и на приватниот сектор,
7. Да мобилизира и стекнува средства, во земјата и странство, за едукативни програми и услуги,
8. Да помогне во креирање на погодна околина за развој на неформалната и формална едукација во земјоделството, преку застапување и лобирање,
9. Да креира мрежа на соработка со локални, регионални и меѓународни организации, како и градење на меѓуинституционална соработка и координација.

СТРАТЕГИЈАТА НА АЦЕ 2011-2015

Целни групи

Целните групи се поделени според активностите, но генерално можат да се поделат на:

- Земјоделци
- Менаџери во индустријата
- Државни службеници и службеници на локалната самоуправа
- Советодавни служби во земјоделството
- Експерти од приватниот и невладиниот сектор
- Дипломирани студенти во земјоделство, економија, право, туризам
- Наставниот и административниот кадар на АЦЕ

Географска покриеност

АЦЕ ќе работи на целата територија на Република Македонија.

Во понатамошниот развој АЦЕ предвидува да биде центар во регионот кој ќе ги покрива активностите на соседните земји, преку организирање на регионални обуки, средби, работилници и семинари за учесници од регионот (Албанија, Косово, Србија и Црна Гора, Босна и Херцеговина и др).

Избор на партнери

Партнерите во работата на АЦЕ ќе бидат внимателно избрани. Во самиот состав на Одборот на старатели се огледува сликата на партнерите со кои АЦЕ ќе работи.

Тоа се министерствата од секторите: земјоделство, образование и наука, заштита на животната средина. Исто така, своја улога има Федерацијата на македонските фармери, која преку свој претставник ќе има учество во работата на АЦЕ. Значаен партнер е и бизнис заедницата, претставена преку Стопанската комора и Сојузот на стопански комори на РМ, на која АЦЕ е членка и е застапена во управниот одбор на Услужната комора. Но, секако, соработката на ниво на компании од секторот е круцијална. Локалната самоуправа е вклучена во работата на АЦЕ преку ЗЕЛС (Заедницата на локална самоуправа), но и директна соработка со општините во РМ, како и со Центрите за развој на планските региони. Од образовните

институции соработката со Факултетот за земјоделство и храна е значајна, но не помалку и со Универзитетот Св.Кирил и Методи, на кој Земјоделскиот институт е придружна членка, како и со останатите образовни и научни институции од земјата и странство. Исто така, предвидена е блиска соработка и со Министерството за образование и наука, поточно, со Центарот за стручно образование и обука и Центарот за образование на возрасни.

На крај, но не и помалку значајно, е партнерството со програмите имплементирани во Македонија од страна на меѓународната заедница. Тие ќе бидат претставени преку едно советодавно тело на АЦЕ, каде учество ќе земат претставници на сите релевантни програми за развој на земјоделството и едукацијата во РМ.

Сектори

Сектори во кои АЦЕ ќе земе учество се клучните делови на земјоделството:

- Одржливо земјоделство
- Заштита на животната средина и биодиверзитетот
- Рурален развој

Иновативноста на пристапот на АЦЕ е во влијанието на едукацијата во овие сектори за развој на земјоделството и тоа не само преку неформалното образование, туку и поврзувањето со формалното образование (училишта и универзитети), истражувањето и советодавните услуги. Исто така, иновативноста е и во примената на т.н. „учење базирано на компетенции“ во креирањето на програмите за обука.

Очекувани резултати

Очекуваните резултати во наредниот период би се фокусирале на три генерални сегменти од програмата, кои подолу накусо се прикажани.

Резултат 1: Воспоставен **курикулум за обуки** преку употреба на современи методи од областа на земјоделството, руралниот развој и заштитата на човековата околина и биодиверзитетот, за задоволување на потребите на корисниците.

Активности: Утврдување на потребите за обуки на фармерите, администрацијата, бизнис секторот, агенцијата за поддршка и развој на земјоделството и други корисници; Градење на курикулум на обуките; Имплементација на обуките; Печатење на публикации и прирачници; Обука на обучувачи; Повеќе база на податоци на лица обучувачи и корисници на обуките; Организирање на регионални обуки за учесници од регионот и надвор од него; Студиски патувања; Мониторинг и евалуација.

Резултат 2: Имплементирани **проекти** од областите на земјоделството, руралниот развој и заштитата на човековата околина и биодиверзитетот.

Активности: Подготовка на адекватни проекти за пристап до финансиски ресурси; Имплементација на проекти (самостојно или во партнерство со соодветни институции); Техничка поддршка во подготовка на проекти за други организации, универзитети, фирми, истражувачки центри, невладини организации и др.; Идентификација на експерти и организации кои можат успешно да имплементираат проекти; Јазична и логистичка поддршка; Идентификација и поврзување со партнери од ЕУ и трети земји.

Резултат 3: Изградба/ користење на **деловно-сместувачки центар** и јакнење на капацитетот на АЦЕ како институција и на неговиот административен кадар.

Активности: Утврдување на потребите на административниот кадар од обуки (административно работење, комуникациски вештини, компјутерски вештини и сл.); Регрутирање на свеж стручен кадар; Изградба на деловно-сместувачки центар за потребите на едукација и сместување на учесниците на обуките според стандардите пропишани со закон за вршење на едукативна дејност; Обезбедување на современа опрема за непречено вршење на наставата (компјутери, канцелариски намештај, ЛЦД проектори фотокопир и сл.); Обука на професионалниот кадар на АЦЕ; Промоција на АЦЕ; Студиски патувања.

Организациона структура

АЦЕ има рамна организациска структура. Има орган на управување (Одбор на старатели) и Извршна канцеларија со раководител како орган на раководење. Во новиот програмски период се предвидува да се намали бројот на членовите на Одборот на старатели од седум на пет, заради поефикасно работење на истиот.

Извршната канцеларија би требало да има нова структура. Покрај административниот дел и делот за логистика, предлогот е да има три одделенија: Одделение за развој и имплементација на обуки, Одделение за подготовка и имплементација на проекти и Ресурсен центар (информации, публикации и услуги). Потребите од човекови капацитети ќе бидат дефинирани преку одлуки на Одборот на старатели, во зависност од потребите и можностите.

Системи и процедури

Системите треба да обезбедуваат јавност (отвореност и прегледност) и одговорност, исто така и ефикасност и ефективност. Потребата од јавност и одговорност треба да се избалансира со потребите за ефикасност и ефективност. Системите треба да обезбедат ослободување од контроли кои ги оневозможуваат ефективноста и иновациите. Ова е возможно со: формулација и спроведување на стратегијата, алокација на ресурсите според приоритетите, набљудување на учинокот, интервенција во необични ситуации, контрола на главните показатели.

Системите за финансиско управување, особено планирањето и буџетирањето, извршувањето и надворешното известување, се условувачки фактор за ефикасноста.

Финансиски средства и одржливост

АЦЕ стекнува и прибавува финансиски средства од: донации, прилози, подароци и завештанија, како и приходи од инвестиции. Финансиските средства можат да се стекнуваат и да се прибавуваат од правни и физички лица, од земјата и од странство, во пари и материјални добра. Исто така средствата можат да се прибават врз основа на едукативни услуги, изнајмување на простории, услуги на сместување, продажба на публикации и друго.

АЦЕ нема да прифати средства кои се во спротивност со целите и задачите на Фондацијата и, особено, средства кои потекнуваат од загадувачи на природата, илегални активности и слично.

АЦЕ треба да настојува да ја одржи вредноста на сопствените средства, солвентноста и да оствари оперативна и финансиска оддржливост. Оперативната оддржливост е примарна задача. Таа треба да се постигне со градење на капитални и обновливи фондови. Исто така потребно е АЦЕ да се стреми кон мобилизација на нови фондови и диверзификација на финансиските извори.

Висината и начинот на распределбата на средствата на АЦЕ се утврдуваат со финансиски планови (перспективни и годишни), утврдени врз основа на плановите за работа.

Во случај на неизбалансиран приходи и расходи, приоритет ќе им биде даден на активностите кои се самооддржливи (самофинансирачки).

Вишокот на приходите над расходите (добивката) остварени од Фондацијата не смее да биде дистрибуиран како таков на ниедно лице, туку мора да биде употребен исклучиво за остварување на целите, задачите и активностите на Фондацијата.